

Зоряна ЛЕНІВ,

к.пед.н., доцент, директор Міжнародного інституту інклюзії, доцент кафедри логопедії та інноваційних технологій в інклюзії,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
вул. Шевченка, 57, 76018, м. Івано-Франківськ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-0611-9841>
lzoryana@ukr.net

ГОТОВНІСТЬ ЛОГОПЕДІВ ДО ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ТЕРАПЕВТІВ МОВИ І МОВЛЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД

У статті розглядається актуальна проблема підготовки логопедів і терапевтів мови та мовлення (ТММ) для сучасної системи охорони здоров'я України, яка переживає активні трансформаційні процеси, пов'язані як із реформуванням галузі, так і з воєнними викликами. В умовах значного збільшення кількості пацієнтів із нейрогенними порушеннями мовлення, когнітивними та комунікаційними особливостями ваги набуває професійна підготовка фахівців, здатних ефективно діяти в мультидисциплінарних командах. У центрі уваги статті – розробка та апробація програми підвищення кваліфікації для логопедів і в.о. терапевтів мови і мовлення, що працюють у закладах охорони здоров'я під час перехідного періоду до офіційної імплементації запровадження професії ТММ відповідно до Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». Метою дослідження є створення ефективної моделі підвищення кваліфікації логопедів (клінічних) і ТММ, що відповідає потребам практичної діяльності, вимогам сучасного законодавства й міжнародним стандартам. Методологічну основу становить комплекс теоретичних і емпіричних методів: аналіз і синтез наукових джерел, порівняльно-аналітичний підхід, контент-аналіз нормативних документів, а також анкетування 64 фахівців (логопедів, ТММ і в.о. ТММ) для виявлення ключових проблем професійної діяльності. Результати дослідження показали, що більшість опитаних (понад 56%) відчують брак знань і практичних навичок, понад 70% зазначають про відсутність або неповноту документації ТММ, а також вказують на низький рівень матеріального та організаційного забезпечення. Попри це, респонденти демонструють високий рівень зацікавленості у професійному розвитку: 50% віддають перевагу коротким онлайн-курсам, а 41,9% – довготривалим змішаним програмам навчання. На основі отриманих даних вдосконалено тримодульну програму підвищення кваліфікації ТММ: організаційно-правовий модуль – правові основи діяльності, командна взаємодія, професійна етика та документаційний супровід; медико-реабілітаційний модуль – засвоєння відомостей з неврології, афазіології, фоніатрії, тощо, а також діагностичних методик та роботи при складних клінічних випадках; психолого-педагогічний модуль – інноваційні методики відновлення мовлення, альтернативна комунікація. Програма, розроблена на основі практичного досвіду, повністю відповідає Професійному стандарту «Терапевт мови і мовлення» та апробована на базі Львівської медичної академії імені Андрея Крупинського спільно з Міжнародним інститутом інклюзії у форматі очно-дистанційних тренінгів. У процесі апробації програма довела свою ефективність для підвищення компетентності означених фахівців. У висновках акцентовано увагу на тому, що для успішної реалізації професії ТММ в Україні необхідно: стандартизувати документацію, методичні розробки та матеріали; створити державну систему безперервного професійного розвитку; забезпечити справедливую оплату праці ТММ. Запропонована програма спрямована на усунення кадрового та освітнього розриву, підвищення якості реабілітаційної допомоги, адаптацію класичної клінічної логопедичної практики до медичних стандартів і сприяє формуванню сучасної моделі реабілітації людей з мовно-мовленнєвими порушеннями в системі охорони здоров'я України.

Ключові слова: терапевт мови і мовлення, реабілітація, мультидисциплінарна команда, підвищення кваліфікації, логопедія, професійний стандарт.

Вступ. У сфері освіти та охорони здоров'я України відбуваються інтенсивні трансформаційні процеси, які спричинені реформуванням державних інституцій та широкомасштабною війною. Саме це зумовлює потребу в переосмисленні професійних функцій фахівців, які залучаються до реабілітаційної діяльності. Відновлення здоров'я та соціальна адаптація осіб, які мають порушення мови та мовлення потребує міждисциплінарного підходу, який об'єднує медичні, психологічні, соціальні та педагогічні аспекти. Саме у цьому контексті особливого значення набуває підготовка фахівців – терапевтів мови і мовлення (далі ТММ), які є членами мультидисциплінарної команди в реанімаційних, неврологічних, інсультних і реабілітаційних відділеннях, тощо.

Наразі на посадах терапевтів мовлення та мови (ТММ) переважно працюють логопеди. Це пов'язано з тим, що, згідно із Законом України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» (2025 рік), широкомасштабна підготовка фахівців ТММ в університетах має розпочатися лише з 2026 року. Це створює певний перехідний період до 2028 року, протягом якого необхідно забезпечити цільові програми підвищення кваліфікації для діючих логопедів закладів охорони здоров'я, а також 9-місячні курси спеціалізації й освітні програми магістерського рівня для початківців. Згідно з положеннями вищезазначеного Закону, норми, що регулюють діяльність ТММ, набувають чинності через п'ять років від дати його опублікування. У Законі обґрунтовується необхідність системної підготовки висококваліфікованих фахівців до нових професійних викликів.

Метою дослідження є розробка та апробація програми підвищення кваліфікації ТММ для перехідного періоду на тему: «Мультидисциплінарний підхід до формування мовно-мовленнєвої компетентності пацієнтів у закладах охорони здоров'я».

Аналіз останніх досліджень вказує на те, що піднята в статті проблематика є актуальним дискурсом в умовах сьогодення. Так, М. Аравіцька (Аравіцька та ін., 2024, с. 25) разом із колегами досліджували «Правові основи, проблеми та перспективи освітньої підготовки терапевтів мови і мовлення в галузі охорони здоров'я як членів мультидисциплінарної реабілітаційної команди з немедичною освітою». В своєму доробку автори акцентували увагу на тому, що ключовою професійною відмінністю ТММ як представників медичної галузі від фахівців, які мають гуманітарну освіту є можливість і здатність проводити та

інтерпретувати результати, які отримують в ході діагностичних, функціональних та інструментальних досліджень медичного профілю. Науковці також звертають увагу на те, що підготовка ТММ повинна забезпечуватися дисциплінами, які формують системне розуміння функціонування мультидисциплінарної реабілітаційної команди тощо.

Зокрема, М. Породько та К. Шевчук присвятили свою працю аналізу діяльності ТММ (логопеда) в гострий період реабілітації пацієнтів із неврологічними захворюваннями або травмами головного мозку. Автори наголошують на ролі фахівця у відновленні комунікативних функцій, співпраці з мультидисциплінарною командою та важливості психосоціальної підтримки пацієнтів. Представлений у статті матеріал має практичну спрямованість і є актуальним в умовах сьогодення у зв'язку зі зростаючою кількістю випадків нейротравм в умовах війни (Породько та ін., 2023, с. 215-216).

Іноземні фахівці підкреслюють, що національні клінічні настанови передбачають участь ТММ у роботі відділень інтенсивної терапії, особливо у випадках, коли пацієнти потребують трахеотомії та штучної вентиляції легенів. Однак роль цих фахівців продовжує недооцінюватися, особливо в контексті інтенсивної терапії. У своїй роботі автори прагнули привернути увагу громадськості до питань, пов'язаних з базовою підготовкою та професійним розвитком ТММ, які працюють у цій галузі, підкресливши широкий спектр їхніх фахових навичок. У цій статті дослідники наводять приклади різних видів терапевтичних втручань у медицині та технологічних інновацій, які сприяють поліпшенню реабілітації пацієнтів з дисфункцією ротоглотки (J. McRae, 2020).

Отже, сукупність проаналізованих досліджень підтверджує, що професія ТММ є ключовою для реалізації сучасної реабілітаційної парадигми, спрямованої на відновлення мовлення, ковтання, комунікації й якості життя пацієнтів у системі охорони здоров'я. Та попри це немає наукових робіт в яких би підіймалося питання підвищення кваліфікації тих фахівців, які в даний момент часу працюють на посадах ТММ.

Виклад основного матеріалу. Програма підвищення кваліфікації терапевтів мови і мовлення (ТММ) для зазначеного перехідного періоду на тему "Мультидисциплінарний підхід до формування мовно-мовленнєвої компетентності пацієнтів у закладах охорони здоров'я" була розроблена на основі результатів експериментального дослідження професій-

ної діяльності осіб, що виконують обов'язки логопедів і терапевтів мови та мовлення. Перше дослідження містило анкетування, в якому взяли участь понад 60 фахівців цієї галузі, і проводилося протягом 2023 року. Методологічним підґрунтям для створення програми стали професійна характеристика спеціаліста, викладена в національному класифікаторі професій, а також відповідні нормативно-правові документи, такі як зміни до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників, Типове положення про мультидисциплінарну реабілітаційну команду (2021). Результати апробації програми були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції "Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи" (Ленів, 2024).

Мета програми: вдосконалення професійного рівня діючих логопедів закладів охорони здоров'я та терапевтів мови і мовлення у відповідності до вимог чинного законодавства.

Програма містить 3 модулі:

Модуль 1. Організаційно-правові засади діяльності терапевтів мови і мовлення та логопедів закладів охорони здоров'я.

Модуль 2. Медико-реабілітаційна складова в мультидисциплінарному підході до діагностики та лікування осіб із порушеннями мови й мовлення.

Модуль 3. Інноваційні підходи до забезпечення психолого-педагогічного супроводу пацієнтів у закладах охорони здоров'я (Ленів, 2024, с. 42).

У змісті першого модулю пропонуються такі теми:

1. Терапевт мови та мовлення (ТММ) – нова професія на вимогу часу. Сутність співпраці ТММ з лікарем фізичної та реабілітаційної медицини (ФРМ), лікарями (неврологом, нейрохірургом, анестезіологом), ерготерапевтами, клінічними психологами, реабілітологами, іншим медичним і немедичним персоналом.

2. Чинне законодавство, що регламентує діяльність терапевтів мови і мовлення та логопедів у закладах охорони здоров'я. Ключові компетентності ТММ. Посадова інструкція, вимоги, функції і права логопеда та ТММ у кожному з відділень в мультидисциплінарній команді фахівців.

3. Практичні та методичні засади застосування МКФ та МКХ.

4. Організація індивідуального та групового супроводу пацієнтів і робота з родиною. Методична та просвітницька діяльність. Ведення документації. Оформлення кабінету. Особливості отримання балів БПР, прохо-

дження атестації відповідно до нововведень з 1 січня 2024 р.

5. Менеджмент, професійна комунікація та основи командування в системі охорони здоров'я.

У змісті другого модулю містяться наступні теми:

1. Анатомо-фізіологічні особливості діяльності центральної нервової системи.

2. Основи неврології. Неврологічні чинники патології мовлення.

3. Основи афазіології. Види інсультів, їх етіологія, локалізація, симптоматика, лікування.

4. Основи офтальмології.

5. Основи отоларингології, патологія ЛОР-органів. Основи фоніатрії.

6. Основи стоматології та ортодонтології.

7. Менеджмент дисфагії. Діагностика та терапія процесу ковтання.

8. Апаратні та інші методики діагностування пацієнтів (Вивчення та аналіз МРТ, КТ, енцефалографічних досліджень, тощо).

9. Принципи діагностики при операціях з пробудженням.

10. Важкі стани хворих: оглушення, коми, сопори, акубаротравми: оцінювання і робота з наслідками в мультидисциплінарній команді.

11. Особливості застосування медикаментозної терапії при захворюваннях ЦНС у пацієнтів з порушеннями мови та мовлення.

Зміст третього модулю розкриває наступні теми:

1. Мова, мовлення, мовленнєва діяльність: нейропсихолінгвістичний аспект.

2. Психологічні особливості осіб із порушеннями мови та мовлення.

3. Особливості застосування альтернативних методів комунікації у роботі з пацієнтами в закладах охорони здоров'я.

4. Комп'ютерні технології та програмове забезпечення для роботи з особами із порушеннями мови та мовлення. Методики використання.

5. Застосування класичних та інноваційних методів відновлення мови та мовлення при афазіях, дисфоніях (афоніях), дизартріях (анартріях), диспраксіях (апраксіях), заїканні, дисграфіях, дислексіях у пацієнтів.

6. Розробка програми терапії мови та мовлення відповідно до індивідуального реабілітаційного плану пацієнта.

Очікувані результати навчання – сформованість умінь:

- формувати мовно-мовленнєві компетентності, зокрема: вільне володіння державною мовою та здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;

- досягати мету лікування з урахуванням стану пацієнтів;
- здійснювати інтеграцію змісту діагностик в оцінюванні та терапій психолого-педагогічної та медичної галузі;
- моделювати нестандартні прийоми роботи задля реалізації індивідуального реабілітаційного плану пацієнта;
- розробляти програму терапії мови та мовлення;
- використовувати засоби класичного та інноваційного логопедичного впливу;
- застосовувати командний підхід;
- організовувати індивідуальні та групові форма роботи з пацієнтами;
- використовувати новітні прийоми при роботі з пацієнтом і його родиною (Ленів, 2024, с. 40-44).

Оригінальна навчальна програма, розроблена З. Ленів, провідним фахівцем у галузі логопедії та наукових досліджень з понад 25-річним практичним досвідом, що здобула міжнародний досвід під час стажування з питань мовленнєвої терапії в Канаді, передбачає дев'ятимісячний курс підвищення кваліфікації. Вона призначена для фахівців, які здобули вищу освіту за спеціальністю «Спеціальна освіта. Логопедія».

Окремі модулі даної програми успішно пройшли апробацію у рамках науково-практичної співпраці за участю мультидисциплінарної команди фахівців (представників медичної спільноти, викладачів з теорії мови та мовлення, а також логопедів). Апробація відбулася на базі Львівської медичної академії імені Андрея Крупинського протягом червня 2024 року у форматі очних та дистанційних тренінгових заходів. Учасники отримали сертифікати, що підтверджують 50 балів безперервного професійного розвитку (БПР). Зазначений освітній захід було офіційно зареєстровано в «Центрі тестування» при Міністерстві охорони здоров'я України.

У вересні-жовтні 2024 року виникла потреба в соціологічному опитуванні логопедів, які працюють на посадах ТММ і в. о. ТММ з метою кращого розуміння потреб таких фахівців, а також задля вдосконалення наступних програм і курсів для означеної категорії спеціалістів.

Анкета-опитувальник містила 13 запитань, де потрібно було обрати відповідь із запропонованих, або вказати свій варіант, а 14 питань потребувало розлогої відповіді від опитуваних. Респондентами були тільки фахівці, які працюють на посадах логопедів, в. о. ТММ, чи ТММ у закладах охорони здоров'я та мають освіту «Спеціальна освіта. Логопедія», і відбу-

валось анонімно. Анкетування пройшло 64 особи.

Надаємо кількісний аналіз результатів дослідження (отримані результати відображені в таблицях 1-13):

Таблиця 1

Відповіді респондентів на питання «Хто є Вашими пацієнтами в основному?»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Військові	8	10,8 %
Діти	10	13,5%
І діти і дорослі	16	21,6%
Люди літнього віку (цивільні)	8	10,8%
Люди середнього віку цивільні	2	2,7%
Різні категорії дорослих	30	40,5%

Таблиця 2

Відповіді респондентів на питання «Ви працюєте в закладі»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Державному	69	93,2%
Приватному	4	5,4%
Допомагаю на громадських засадах	1	1,4%

Таблиця 3

Відповіді респондентів на пропозицію «Оцінити діяльність їхньої мультидисциплінарної команди в межах від 0 до 10 балів»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
10	21	28,3%
9	15	20,2%
8	18	24,3%
7	11	14,9%
6	1	1,4%
5	6	8,1%
4	2	2,7%

Таблиця 4

Відповіді респондентів на питання «У якому відділенні Ви працюєте?»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Реабілітаційному	57	76%
Неврологічному	8	10,7%
Реанімаційному	2	2,7%
ЛОР	1	1,3%
Санаторії	1	1,3%
Обласному спеціалізованому будинку дитини	1	1,3%

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Різних відділеннях, пацієнти яких мають мовленнєві порушення	5	6,7%

Таблиця 5

Відповіді респондентів на питання «Який відсоток наявності у Вас документації для ТММ?»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
До 25 %	36	48,6%
До 50 %	18	24,3%
До 75 %	15	20,3%
100 %	5	6,8%

Таблиця 6

Відповіді респондентів на пропозицію «Якщо коротко охарактеризувати Ваш стан і відчуття щодо діяльності на посаді ТММ, то буде переважати ...»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Безпорадність	2	2,7%
Гордість	2	2,7%
Впевненість	8	10,8%
Затребуваність	44	59,5%
Невдоволеність	2	2,7%
Розчарування	1	1,4%
Складність	14	18,9%
Успішність	1	1,4%

Таблиця 7

Відповіді респондентів на питання «Труднощі, що виникають на робочому місці пов'язані з ...»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Браком знань і навичок для ефективної роботи	42	56,8%
Керівництвом	7	9,5%
Колегами в команді	5	6,7%
Пацієнтами	4	5,4%
Родичами пацієнтів	16	21,6%

Таблиця 8

Відповіді респондентів на питання «Ваш зарібок на основному місці праці становить в межах ...»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
До 10 тис. грн	32	43,2%
10-15 тис. грн	19	25,7%
15-20 тис. грн	19	25,7%
Більше 29 тис. грн.	4	5,4%

Таблиця 9

Відповіді респондентів на пропозицію «Оберіть, яка форма навчання є на вашу думку найбільш доцільною зараз для Вас?»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Конференції одноденні очні з 5-10 балами БПР	6	8,1%
Короткі тематичні курси онлайн з 25 балами БПР	37	50%
Тривалі курси від 2 до 9 місяців (очно-дистанційні) з 100 балами БПР	31	41,9%

Таблиця 10

Відповіді респондентів на пропозицію «На вашу думку ТММ повинні готувати ...»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
ЗВО фізично культури та спорту, факультети, кафедри реабілітації, ерготерапії тощо	5	6,8%
Мають бути створені окремі кафедри	34	45,9%
Медичні ЗВО, факультети, кафедри	16	21,6%
Педагогічні ЗВО, факультети, кафедри	19	25,7%

Таблиця 11

Відповіді респондентів на питання «Де ви вже проходили навчання суто для роботи ТММ?»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
В Україні за участю іноземних фахівців	2	2,7%
В Україні на базі громадських організацій (онлайн)	14	18,9%
В Україні на базі громадських організацій (очно)	2	2,7%
В Україні на базі державних закладів (онлайн)	8	10,8%
В Україні на базі державних закладів (очно)	9	12,1%
В Україні та за межами	1	1,4%
За межами України на базі громадських організацій (онлайн)	1	1,4%
За межами України на базі державних закладів (онлайн)	1	1,4%

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
На базі клінік, госпіталей, реабілітаційних центрів в Україні	16	21,6%
НЕ проходив (ла)	20	27%

Таблиця 12

Відповіді респондентів на уточнення «Ці навчання стосувалися роботи з ...»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Афазіями	9	12,1%
Дизартріями	1	1,4%
Дисфагіями	10	13,5%
Заїканням	2	2,7%
Поєднанням різної проблематики	50	66,2%
ЧМТ та їх наслідками, акубаротравмами	2	2,7%
Без відповіді	1	1,4%

Таблиця 13

Відповіді респондентів на питання «Звідки Ви черпаєте левову частку інформації для роботи з ...?»

Варіанти відповідей	Кількість осіб	Кількість у %
Закордонних наукових джерел	8	10,8%
Соцмереж: Інстаграм, Фейсбук, Тік-ток	4	5,4%
Спеціальних професійних спільнот у вайбер-групах і телеграм-каналах	60	81%
Українських наукових літературних джерел	1	1,4%
Без відповіді	1	1,4%

На пропозицію описати стисло наявність проблем, «які потребують нагального вирішення на Вашу думку як на державному рівні, так і на місцях» відповіді потребували групування за проблематикою. Узагальнення відкритих відповідей респондентів ранжується в такому тематичному та відсотковому співвідношенні: I. Навчання та підвищення кваліфікації (29,5 % відповідей); II. Оплата праці та умови (25,5%); III. Документація та нормативна база (23%); IV. Професійна підготовка ТММ (10%); V. Потреби щодо методів і технологій в роботі (12%).

Таким чином, отримавши та проаналізувавши відповіді про нагальні проблеми та потреби фахівців, ми можемо зробити висновки, що в Україні існує гостра затребуваність у навчанні та підвищенні кваліфікації логопедів, які виконують обов'язки терапевтів мови і мовлення. Відповідно в червні 2025 року нами було проведено наступне підвищення кваліфікації даних фахівців за темами запропонованої програми у форматі 5-денного Саміту (LogoMedSammit), який містив конференцію та практичні семінари і дав можливість отримати корисні знання понад 250 фахівцям з числа в. о. ТММ і логопедів закладів охорони здоров'я. Перспективність подальших пошуків убачається в удосконаленні та апробації програми підвищення кваліфікації на основі передових світових досягнень у даній галузі, враховуючи Професійний стандарт терапевта мови і мовлення (2025) та проведення відповідних заходів задля підняття фахового рівня означених спеціалістів і, як наслідок, збереження здоров'я нації.

Висновки. На сьогоднішній день логопеди та терапевти мови і мовлення є дуже затребуваними, адже вони допомагають як дітям, так і дорослим людям відновити мовлення, ковтання і комунікацію, а це прямо впливає на їх якість життя. На даний час в Україні триває так званий «перехідний період». Поки ще немає повноцінної підготовки ТММ в університетах на магістерських програмах, необхідно навчати тих логопедів, які вже працюють у медичних закладах, оскільки вони зустрічаються на робочих місцях зі складними клінічними випадками та, подекуди, з нерозумінням з боку колег. Наше опитування показало наступне: бракує знань і практичних навичок, є проблеми з документацією та оснащенням, оплата праці низька, відсутність кар'єрного зростання і перспектив. Більшість фахівців виявили зацікавленість до доступних коротких онлайн-курсів або довших змішаних програм без тривалого відриву від робочих місць.

Запропонована програма з трьох модулів відповідає ключовим викликам часу та не суперечить професійному стандарту, а навпаки допомагає привести рівень знань ТММ у відповідність до нього. Цінністю розробленої програми та проведених навчань є практична спрямованість саме на «перехідний період», адже вона відповідає запитам фахівців і може швидко підняти якість допомоги пацієнтам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аравіцька М. Г., Шеремета Л. М., Лапковський Е. Й., Петрик О. М., Зеленчук Г. М., Нестеренко І. Р., Наконечна С. П. Правові основи, проблеми та перспективи освітньої підготовки терапевтів мови і мовлення в галузі охорони здоров'я як членів мультидисциплінарної реабілітаційної команди з немедичною освітою. *Public Health Journal*. 2024. Вип. 1 (5). С. 24-30. DOI: <https://doi.org/10.32782/pub.health.2024.1.3>
2. Ленів З. Професійна підготовка терапевтів мови і мовлення як нагальний виклик в умовах війни. *Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи: матеріали міжнародної наук.-практ. конф., м. Київ, 14 жовт. 2024 р.* Київ, 2024. С. 39–41.
3. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 р. №1053-IX. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
4. Про затвердження Змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я»: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24 лютого 2025 р. № 307 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0307282-25#top>
5. Професійний стандарт «Терапевт мови та мовлення». 2025. 98 с. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/839-terapevt_movi_i_movlenna_rastr_95dpi_q60.pdf
6. Породько М. І., Шевчук К. М. Робота терапевта мови і мовлення у гострому періоді реабілітації. *Health & Education*. 2023. Вип. 4. С. 215-219. <https://doi.org/10.32782/health-2023.4.30>
7. Типове положення про мультидисциплінарну реабілітаційну команду: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. №1268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#n262>.
8. McRae J., Montgomery E., Garstang Z., Cleary E. The role of speech and language therapists in the intensive care unit. *J Intensive Care Soc*. 2020. № 21 (4). P 344–348. <https://doi.org/10.1177/1751143719875687>

REFERENCES

- Aravitska, M. H., Sheremeta, L. M., Lapkovskiy, E. Y., Petryk, O. M., Zelenchuk, H. M., Nesterenko, I. R., & Nakonechna, S. P. (2024). Pravovi osnovy, problemy ta perspektyvy osvitnoi pidhotovky terapevtiv movy i movlennia v haluzi okhorony zdorovia yak chleniv multydystrylinarnoi reabilitatsiinoi komandy z nemedychnoiu osvitoiu [Legal bases, problems and prospects of educational training of speech and language therapists in the field of health care as members of a multidisciplinary rehabilitation team with non-medical education]. *Public Health Journal*, 1 (5), 24-30. <https://doi.org/10.32782/pub.health.2024.1.3> [in Ukrainian].
- Leniv, Z. (2024). Profesiina pidhotovka terapevtiv movy i movlennia yak nahalniy vyklyk v umovakh viiny [Professional training of speech therapists as an urgent challenge in wartime]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia: Innovatsii u pislidyplomnii medychnii osviti: dosvid i perspektyvy – International Scientific and Practical Conference Innovations in postgraduate medical education*. (pp. 39-41). Kyiv.
- Pro reabilitatsiiu u sferi okhorony zdorovia [On rehabilitation in the healthcare sector]: Zakon Ukrainy №1053-IX (2025) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text> [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia Zmin do Dovidnyka kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv. Vypusk 78 «Okhorona zdorovia» [On approval of the Amendments to the Handbook of Qualification Characteristics of Employee Occupations. Issue 78 «Healthcare»]: nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 24 liutoho 2025 r. № 307 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0307282-25#top> [in Ukrainian].
- Profesiinyi standart «Terapevt movy ta movlennia» [Professional standard «Speech and Language Therapist»] (2025). URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/839-terapevt_movi_i_movlenna_rastr_95dpi_q60.pdf
- Porodko, M. I., & Shevchuk, K. M. (2023). Robota terapevta movy i movlennia u hostromu peri-odi reabilitatsii [The work of a speech and language therapist in the acute period of rehabilitation]. *Health & Education*, 4, 215-219. <https://doi.org/10.32782/health-2023.4.30> [in Ukrainian].
- Typove polozhennia pro multydystrylinarnu reabilitatsiinu komandu [Model Regulations for a multidisciplinary rehabilitation team]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lystopada 2021 r. №1268. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#n262> [in Ukrainian].
- McRae, J., Montgomery, E., Garstang, Z., & Cleary, E. (2020). The role of speech and language therapists in the intensive care unit. *J Intensive Care Soc*, 21 (4), 344–348. <https://doi.org/10.1177/1751143719875687>

Zoriana LENIV,

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Director of the International Institute of Inclusion,
Associate Professor of the Department of Speech Therapy
and Innovative Technologies in Inclusion,
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Shevchenko St., 57, 76018 Ivano-Frankivsk, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-0611-9841>
lzoryana@ukr.net

SPEECH THERAPISTS' READINESS TO PERFORM THE FUNCTIONS OF SPEECH AND LANGUAGE THERAPISTS IN HEALTHCARE INSTITU- TIONS: A TRANSITIONAL PERIOD

Abstract. *The article examines the urgent issue of training speech-language pathologists and speech and language therapists (SLTs) for the modern healthcare system of Ukraine, which is undergoing active transformational processes related to both sectoral reform and wartime challenges. In the context of a significant increase in the number of patients with neurogenic disorders of speech, swallowing, and communication, the professional preparation of specialists capable of working effectively within multidisciplinary teams becomes particularly important. The focus of the article is the development and pilot testing of a professional development programme for speech-language pathologists and acting speech and language therapists employed in healthcare institutions during the transitional period preceding the official implementation of the SLT profession in accordance with the Law of Ukraine «On Rehabilitation in the Healthcare Sector». The aim of the study is to design an effective model of continuing professional education for clinical speech-language pathologists and SLTs that meets the needs of practical work, complies with current legislation, and aligns with international standards. The methodological basis of the research includes a set of theoretical and empirical methods: an analysis and synthesis of scholarly sources, a comparative-analytical approach, a content analysis of regulatory documents, as well as a survey of 64 specialists (speech-language pathologists, SLTs, and acting SLTs) to identify key problems in their professional activity. The results show that the majority of respondents (over 56%) experience a lack of knowledge and practical skills; more than 70% report the absence or incompleteness of SLT-related documentation and highlight insufficient material and organisational support. Despite these challenges, respondents demonstrate a high level of interest in professional development: 50% prefer short online courses, while 41.9% opt for long-term blended learning programmes. Based on the collected data, a three-module SLT professional development program was improved: Organizational and legal module – legal foundations of practice, teamwork, professional ethics, and documentation; Medical and rehabilitation module – essential knowledge in neurology, aphasiology, phoniatrics, diagnostic methods, and management of complex clinical cases; Psychological and pedagogical module – innovative speech-rehabilitation techniques and alternative communication strategies. The program, developed on the basis of practical experience, fully complies with the Professional Standard «Speech and Language Therapist» and was piloted at the Lviv Medical Academy named after Andrey Krupynskyi in cooperation with the International Institute of Inclusion through a blended format of in-person and online training. During the pilot phase, the program proved effective in enhancing the competencies of the targeted specialists. The conclusions emphasise that successful implementation of the SLT profession in Ukraine requires the standardisation of documentation, methodological resources, and materials; the creation of a national system of continuous professional development; and the provision of fair remuneration for SLTs. The proposed programme aims to address the existing workforce and educational gaps, improve the quality of rehabilitation services, adapt classical clinical speech-language pathology practice to medical standards, and contribute to shaping a modern model of rehabilitation for individuals with speech and language disorders within Ukraine's healthcare system.*

Keywords: *speech and language therapist, rehabilitation, multidisciplinary team, professional development, speech therapy, professional standard.*

Стаття надійшла до редакції: 08.12.2025.

Прийнято до друку: 25.12.2025.